

PRIRODNI TOK RAZVOJA BOLESTI I MERE PREVENCIJE

Prof. dr Slađana Jović

Faze razvoja bolesti i mere prevencije

- Svaka bolest, pre nego što se klinički ispolji, prolazi kroz dve faze: fazu prepatogeneze i fazu patogeneze.
- Poznavanje ovih faza važno je zbog primene mera prevencije.
- Mere primarne prevencije, koje mogu biti opšte i specifične, primenjuju se u periodu dok osoba nije razvila bolest, u fazi prepatogeneze
- U fazi patogeneze, primenjuju se mere sekundarne i mere tercijarne prevencije.

Prirodni tok nastanka bolesti prema Levelu i Klarku

Period prepatogeneze	Period patogeneze												
<p>Pre nego što se čovek razboleo Interakcija: Agens bolesti - Humani domaćin</p> <p>FAKTORI SREDINE koji stvaraju STIMULUSE BOLESTI</p>	<p>Tok bolesti u čoveka</p> <table> <tr> <td>Rana bolest</td> <td>Napredovanje bolesti</td> <td>Ozdravljenje</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>Invalidnost</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>Hronično stanje</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>Smrt</td> </tr> </table> <p>KLINIČKO ISPOLJAVANJE</p> <p>Rana patogeneza INTERAKCIJA DOMAĆINA I STIMULUSA</p>	Rana bolest	Napredovanje bolesti	Ozdravljenje			Invalidnost			Hronično stanje			Smrt
Rana bolest	Napredovanje bolesti	Ozdravljenje											
		Invalidnost											
		Hronično stanje											
		Smrt											

Mere prevencije

Period prepatogeneze		Period patogeneze		
Mere primarne prevencije		Mere sekundarne prevencije		Mere tercijarne prevencije
Opšte mere (Unapređenje zdravlja)	Specifične mere (Sprečavanje bolesti)	Rano otkrivanje bolesti	Brzo i efikasno lečenje	Rehabilitacija
<ul style="list-style-type: none"> *Zdravstveno vaspitanje *Ishrana *Uslovi stanovanja *Socijalna sigurnost *Rekreacija 	<ul style="list-style-type: none"> *Imunizacija *Lična higijena *Izbegavanje: <ul style="list-style-type: none"> -kancerogena -alergena -gojaznosti -duvana i alkohola *Zaštita od povreda *Sprečavanje uzroka karijesa 	<ul style="list-style-type: none"> *Sistematski pregledi *Kontrolni pregledi *Screening *Zdravstveni nadzor *Osposobljavanje za samopregled 	<ul style="list-style-type: none"> 1.kućno 2.ambulantno 3.bolničko Specifičan lek ostali oblici zaštite (nega, dijeta)	<ul style="list-style-type: none"> 1.Medicinska 2.Profesionalna 3.Socijalna

Tri nivoa prevencije po Levelu i Klarku

- Primarna prevencija – period pre nastanka oboljenja (1 i 2)
- Sekundarna prevencija – period asimptomatske i simptomatske bolesti (3 i 4)
- Tercijarna prevencija – period nakon bolesti (5)

Pet nivoa mera i aktivnosti zdravstvene zaštite

1. Unapređenje i očuvanje zdravlja
2. Sprečavanje i suzbijanje bolesti
3. Rano otkrivanje oboljenja
4. Lečenje oboljenja
5. Rehabilitacija

Mere unapređenja i očuvanja zdravlja

- Opšta i lična higijena
- Pravilna ishrana i upotreba ispravne voda za piće
- Zaštita životne sredine
- Unapređivanje ličnog i društvenog standarda
- Obezbeđivanje ekonomske i socijalne jednakosti
- Opšte obrazovanje i zdravstveno vaspitanje
- Promovisanje zdravih stilova života

Mere sprečavanja i suzbijanja bolesti

- Nezarazne bolesti -
umanjivanje i
uklanjanje dejstva
faktora rizika
- Zavise od toga koju
konkretnu bolest želimo
sa preveniramo
- Protektivni faktori, za
svako oboljenje
- Zarazne bolesti –
program obavezne
vakcinacije, ukoliko
vakcina postoji,
dezinfekcija,
dezinsekcija,
deratizacija, asanacija,
lična i opšta, kolektivna
higijena,
protivepidemijske mere

Ishod zdravstvene zašтите

SMRT (DEATH)

BOLEST (DISEASE)

NESPOSOBNOST (DISABILITY)

NEUGODNOST (DISCOMFORT)

NEZADOVOLJSTVO (DISSATISFACTION)

SOCIJALNO - MEDICINSKI NAUČNI METOD RADA

- Socijalno-medicinska ANAMNEZA
- Socijalno-medicinska DIJAGNOZA
- Socijalno-medicinska TERAPIJA (Predlog mera koje se odnose na stanovništvo, kao celinu, kategorije stanovništva ili ugrožene grupe)

ANALIZA ZDRAVSTVENOG STANJA

STANOVNIŠTVA – važna procedura, pre donošenja socijalno-medicinske dijagnoze i terapije (preporuka)

OSNOVNE KATEGORIJE STANOVNIŠTVA KAO PREDMET PROUČAVANJA U SOCIJALNOJ MEDICINI

- KATEGORIJE - imaju zajedničke karakteristike
- PORODICA, ODOJČAD, DECA, ŠKOLSKA DECA, ŽENE GENERATIVNOG DOBA, ODRASLO STANOVNIŠTVO, STARO STANOVNIŠTVO, MARGINALIZOVANE GRUPE

SOCIJALNE BOLESTI

SOCIJALNE BOLESTI

- Kategorija oboljenja i stanja koja zbog svojih specifičnih karakteristika ima veliki značaj kako za same obolele, zdravstvenu službu, tako i za društvo u celini.
- Prefiks „socijalni” ukazuje na njihovu pretežno društvenu uslovljenost i njihove medicinske, socijalne i ekonomske reperkusije po zajednicu.

- Socijalne bolesti imaju multifaktorijalnu etiologiju a socijalni faktori imaju značajnu ulogu u njihovom nastajanju.
- Njihova slika na globalnom planu menjala se u različitim istorijskim periodima.
- U nerazvijenim državama dominiraju zarazne bolesti i “bolesti siromaštva”, u bogatim bolestima “savremene civilizacije” (hronične bolesti srca i krvnih sudova, dijabetes, mentalne bolesti, poput depresije, kancer...)

Osobine socijalnih bolesti

- MULTIKAUZALNOST
- VISOK UDEO U OBOLEVANJU I SMRTNOSTI
- NEPRIMETAN POČETAK, HRONIČAN TOK
- POMERANJE GRANICA KA MLAĐIM STAROSNIM GRUPAMA
- POVEZANOST SA KOMPLIKACIJAMA
- POVEZANOST SA RADNOM NESPOSOBNOŠĆU
- EKONOMSKE POSLEDICE
- POSLEDICE S.B. SNOSI POJEDINAC, PORODICA I DRUŠTVO
- OGRANIČENE MOGUĆNOSTI ZDRAVSTVENE SLUŽBE U PREVENCIJI S.B.
- ZNAČAJ AKTIVNOSTI ZAJEDNICE

Podela socijalnih bolesti

- **BOLESTI U RAZVIJENIM ZEMLJAMA**
- **BOLESTI U NERAZVIJENIM ZEMLJAMA**
- **BOLESTI U ZEMLJAMA U RAZVOJU**

Podela je izvršena na osnovu stepena razvijenosti zemalja.

Kriterijumi za podelu socijalnih bolesti

- EKONOMSKA SNAGA DRŽAVE
- POTROŠNJA ENERGIJE
- DOMINANTAN TIP PROIZVODNJE
- POPULACIONE I VITALNE KARAKTERISTIKE
- HIGIJENSKO-EPIDEMIOLOŠKE I SANITARNE PRILIKE
- RAZVIJENOST I KORIŠĆENJE ZDRAVSTVENE SLUŽBE

Najznačajniji kriterijumi koji se koriste pri rangiranju prioriternih problema

- UČESTALOST I RASPROSTRANJENOST
- SMRTNOST
- EKONOMSKE POSLEDICE (KOŠTANJE BOLESTI)
- NESPOSOBNOST I INVALIDITET KOJE IZAZIVAJU
- SLOŽENI I SKUPI DIJAGNOSTIČKI I TERAPEUTSKI POSTUPCI
- MOGUĆNOSTI ZDRAVSTVENE SLUŽBE I ZAJEDNICE ZA REŠAVANJE PROBLEMA
- KORIST (ISHOD) OD REŠAVANJA PROBLEMA ZA DRUŠTVO I ZAJEDNICU

CENE TRETMANA ZA ODREĐENE PREVENTABILNE BOLESTI

OBOLENJA I STANJA	VELIČINA PROBLEMA	INTERVENCIJA	KOŠTANJE PO PACIJENTU \$
SRČANE BOLESTI	500 000 smrti/god. 285 000 bypass procedura/god.	KORONARNA OPERACIJA BYPASS	30 000
MALIGNNE BOLESTI	100 000 novih Ca/g 510 000 smrti/god.	TRETMAN CA PLUĆA CA CERVIXA	29 000 28 000
POVREDE	2,3mil./hosp./god. 142 500 smrti/god. 177 000 povreda kičme u SAD/god.	Tretman hemipl. i rehabilitacija Tretman i rehabil. povreda glave	570 000(doživotno) 310 000
HIV-infekcije	1-1.5 miliona zar. 118 000 sluč. Obol.	TRETMAN AIDSA	75 000(doživotno)
ALKOHOLIZAM	18.5 mil. alkoholič. 105 000 smrti	TRANSPLANTACIJA	250 000
NARKOMANIJA	redovni korisnici: 1-3 mil. kokain 900 000 iv.korisnici 500 000 heroin 375 000 odojč.izloženo	TRTMAN IZLOŽENE ODOJČADI	63 000 (5 godina)

Vodeće socijalne bolesti u svetu

- Zarazne bolesti
- Bolesti srca i krvnih sudova
- Mentalne bolesti
- Bolesti zavisnosti (nikotinizam, alkoholizam, zavisnost od psiho-aktivnih supstanci)
- Dijabetes (šećerna bolest)
- Povrede